

Стаття надійшла до редакції 13.02.2020

Перевірено на плагіат 18.02.2020 р.

унікальність – 98.99%

<https://doi.org/10.17721/StudLing2020.16.143-154>

УДК 82-311.9.312.9

ПРАГМАТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВІРОГІДНОСТІ У ПЛОЩИНІ “РЕАЛЬНІСТЬ / ІРРЕАЛЬНІСТЬ” У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИХ РОМАНАХ

Ніна Сергіївна Христич, forkaff@ukr.net

канд. пед. наук, доцент

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

У статті викладено результати дослідження категорії вірогідності у популярних науково-фантастичних романах “Простір” Джеймса С. Корі та “Хибна сліпота” Пітера Уоттса.

На думку автора, прагматична реалізація значень вірогідності у площині «реальність / ірреальність» полягає в аналізі прагматичного наповнення конкретної комунікативної ситуації взаємодії учасників спілкування. Аналіз прагматичного змісту мовних одиниць орієнтований на встановлення в них тих елементів, котрі несуть інформацію щодо майбутнього. Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині «реальність / ірреальність» відбувається не лише семантико-функціональним способом побудови речення, а й за допомогою модальності.

Матеріал дослідження засвідчив, що семантичне членування модальності визначається двома критеріями: кількісною і якісною оцінкою знань мовця. Дібрані випадки модальності вірогідності передаються одиницями різних мовних рівнів: лексичного, лексико-граматичного, лексико-синтаксичного і синтаксичного. Для визначення читачем ступеня вірогідності інформації в англомовному висловлюванні значущою є позиція маркерів вірогідності.

Автор вважає, що вказана проблема потребує багатогранного дослідження. Залишається коло питань, що потребують більш детального вивчення, а саме: семантика вираження ступенів вірогідності, множинність засобів вираження модальних відношень тощо.

Ключові слова: *категорія вірогідності, модальність, прагматика, реальність, ірреальність, науково-фантастичний роман.*

© Христич Н. С. [Христич Н. С.], forkaff@ukr.net

Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині “реальність / ірреальність” у науково-фантастичних романах [Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне “реальность / ирреальность” в научно-фантастических романах] (Українською / На укр. яз.)

PRAGMATIC REALIZATION OF PROBABILITY CATEGORY IN THE RANGE OF “REALITY / IRREALITY” IN SCIENCE-FICTION NOVELS

Nina S. Khrystych, forkaf@ukr.net

*Ph.D. (Pedagogy), Assistant Professor
Pereyaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State
Pedagogical University*

The article presents the results of the study of probability category in the popular science fiction novels “The Expanse” by James S. Corey and “Blindsight” by Peter Watts.

According to the author, the pragmatic realization of probability category in the area “reality / unreality” is to analyze the pragmatic content of a particular communicative situation of interaction of communication participants. The analysis of the pragmatic content of the language units is focused on establishing those elements that carry information about the future. Pragmatic realization of probability category in the area “reality / unreality” occurs not only in a semantic-functional way of sentence construction, but also through modality.

The research material showed that the semantic division of modality is determined by two criteria: quantitative and qualitative assessment of the speaker's knowledge. Selected cases of modal probability are transmitted by units of different language levels: lexical, lexical-grammatical, lexical-syntactic and syntactic. The position of probability markers is significant to determine the degree of probability of information in the English-language utterance.

The author believes that this problem requires a multifaceted study. There are still a number of issues that require more detailed study, namely, semantics of expressing degrees of probability, the plurality of means of expressing modal relations, and so on.

***Key words:** probability category, modality, pragmatics, reality, unreality, science fiction novel.*

ПРАГМАТИЧЕСКАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ КАТЕГОРИИ ВЕРОЯТНОСТИ В ДИАПАЗОНЕ “РЕАЛЬНОСТЬ / ИРРЕАЛЬНОСТЬ” В НАУЧНО-ФАНАСТИЧЕСКИХ РОМАНАХ

Нина Сергеевна Христич, forkaf@ukr.net

*канд. пед. наук, доцент
Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды*

В статье изложены результаты исследования категории вероятности в популярных научно-фантастических романах “Пространство” Джеймса С. Кори и

© Khrystych N. S. /Hrystych N. S./, forkaf@ukr.net
Pragmatic Realization of Probability Category in the Range of “Reality / Irreality” in Science-Fiction Novels
[Pragmatychna realizacija kategorii' virogidnosti u ploshhyni “real'nist' / irreal'nist'”] u naukovo-fantastychnyh
romanah] (in Ukrainian)

“Ложная слепота” Питера Уоттса.

По мнению автора, прагматическая реализация значений вероятности в диапазоне «реальность / ирреальность» заключается в анализе прагматического наполнения конкретной коммуникативной ситуации взаимодействия участников общения. Анализ прагматического содержания языковых единиц ориентирован на установление в них тех элементов, которые несут информацию о будущем. Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне «реальность / ирреальность» происходит не только семантико-функциональным способом построения предложения, но и с помощью модальности.

Материал исследования показал, что семантическое членение модальности определяется двумя критериями: количественной и качественной оценкой знаний говорящего. Подобранные случаи модальности вероятности передаются единицами разных языковых уровней: лексического, лексико-грамматического, лексико-синтаксического и синтаксического. Для определения читателем степени вероятности информации в англоязычном высказывании значимой является позиция маркеров вероятности.

Автор считает, что указанная проблема требует многогранного исследования. Остается круг вопросов, требующих более детального изучения, а именно: семантика выражения степеней вероятности, множественность средств выражения модальных отношений и т.п.

Ключевые слова: категория вероятности, модальность, прагматика, реальность, ирреальность, научно-фантастический роман.

Вступ

Лінгвістичні проблеми вірогідності пов'язані з проблемами вірогідності у логіці та філософії, адже ці науки досліджують природу знань з тим, щоб розрізнити справжні та хибні знання з погляду їх раціональності у сучасному та майбутньому житті. Без з'ясування реальних / ірреальних відносин у висловлюваннях неможливе розв'язання ряду найважливіших мовознавчих проблем, пов'язаних з логічною структурою мови та мовлення.

Категорія вірогідності є об'єктом дослідження вітчизняних лінгвістів [В. М. Березенко, 2003; В. І. Мельничук, 2011; Н. С. Христич, 2011], у працях яких були розроблені основні підходи до визначення функціонально-граматичного статусу категорії вірогідності й описано основні засоби реалізації її в мові.

Більшість лінгвістів пов'язують категорію вірогідності з категорією модальності, розглядаючи її як функціонально-семантичну категорію [Л. М. Ігіна, 2009; А. В. Кушнірик, 2001; Н. В. Скибицька, 2004; Ю. В. Сорошук, 2016; R. Lakoff, 1992; R. G. N Leech, 1994; J. Newman, 1996] та

© Христич Н. С. [Христич Н. С.], forkaff@ukr.net

Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині “реальність / ірреальність” у науково-фантастичних романах [Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне “реальность / ирреальность” в научно-фантастических романах] (Українською / На укр. яз.)

ін.

Щодо модальності, яка має безпосереднє відношення до вірогідності, виявлено, що у сучасному мовознавстві різні аспекти цього мовного явища репрезентовані під назвами епістемічної модальності [Н. В. Скибицька, 2004]; суб'єктивної модальності [І. В. Смушинська, 2001], модальності достовірності [А. Ф. Косенко, 2011], модальності персонажного мовлення [З. О. Ігіна, 2009], модальності істинності [Л. М. Кулешова, 2003]; модальності вірогідності [В. М. Березенко, 2003]. Звідси випливає, що такі мовні категорії як модальність та вірогідність мають розгалужену систему.

Актуальність нашого дослідження викликана тим, що потреба сучасного мовознавства у дослідженні категорії вірогідності зростає разом з поширенням у літературі науково-фантастичного жанру. Науково-фантастичний жанр є надзвичайно популярним, який з урахуванням активного розвитку технологій, з кожним роком все більше захоплює читачів. Науково-фантастичні романи втілюють фантазії його авторів щодо майбутнього людства та нових перспектив рівня життя, що прокладає науково-технічний прогрес. Цей жанр літератури надзвичайно сприятливий для роздумів та стимулювання уяви пересічної людини про прийняття нею майбутнього людства. Головним джерелом сучасних науково-фантастичних романів став англомовний світ, що є цілком закономірним явищем, адже саме тут переважно визрівали і втілювалися глобальні науково-технічні інновації ХХ-ХХІ ст.

Об'єктом дослідження виступають висловлювання, що містять категорію вірогідності, а **предметом дослідження** є семантико-прагматичні особливості категорії вірогідності в англомовних науково-фантастичних романах.

Метою нашої статті є виявлення семантико-прагматичних властивостей категорії вірогідності, опис лексико-граматичних та лексико-семантичних засобів її вираження, а також вияв прагматичної реалізації вказаної категорії в англомовних науково-фантастичних романах.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

➤ Розглянути прагматичну реалізацію значень вірогідності у площині «реальність / ірреальність».

➤ Провести лексико-граматичний та лексико-семантичний аналіз вираження вірогідності у руслі новітніх надбань сучасного мовознавства.

➤ Розкрити прагматичний аспект вираження вірогідності різними модальними дієсловами.

Матеріалом дослідження послужила вибірка із науково-фантастичних романів “Простір” (“The Expanse”) Джеймса С. Корі (James S. Corey), “Хибна сліпота” (“Blindsight”) Пітера Уоттса (Peter Watts).

Для досягнення мети наукового дослідження були використані загальнонаукові **методи**, серед яких провідними стали: 1) функціональний метод, що передбачає дослідження категорії вірогідності у певному контексті; 2) семантичний аналіз, який сприяв вияву ступенів модальних дієслів, які використовуються в науково-фантастичному романі для позначення вірогідності.

Наукова новизна дослідження. Результати дослідження дозволяють інтерпретувати категорію вірогідності не лише в логічному сенсі, а й у плані її реалізації у мові і мовленні, що є внеском у розробку теоретичних проблем функціонування мови, зокрема, у розробку теорії висловлювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сьогодні література фантастичного жанру посідає одне з перших місць у рейтингу найбільш популярної для прочитання як на теренах України, так і закордоном, що сприяє виникненню нових науково-фантастичних творів, які захоплюють читачів своєю вигаданою картиною життя. Зв'язок мислення з реальністю чи не найкраще відчувають обдаровані письменники, для яких головним інструментом прогнозування майбутнього людства є слово.

Як свідчать історичні факти, на певній стадії розвитку цивілізації деякі реалії вважаються абсолютно фантастичними, але з часом прогнозовані події відбуваються у реальному житті. Для прикладу візьмемо художній твір Джонатана Свіфта «Подорожі Гуллівера», в якому йшла мова про існування двох місяців. Понад 150 років після описаного Джонатаном Свіфтом явища, у 1877 році було виявлено, що у Марса дійсно два місяці – Фобос і Деймос. «Франкенштейн» Мері Шеллі передбачив сучасні трансплантації. Хоча ранні методи були грубими, вони проклали шлях для майбутніх медичних проривів, таких як трансплантація органів, які були передбачені в романі Мері Шеллі. Жюль Верн в оповіданні «Двадцять тисяч льє під водою» передбачив електричний підводний човен за 90 років до того, як вони були винайдені. Едвард Беллами «Погляд назад» передбачив кредитні карти. За 63 роки до того, як були винайдені кредитні карти, у Беллами була аналогічна ідея в 1800 році в

© Христич Н. С. [Христич Н. С.], forkaff@ukr.net

Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині “реальність / ірреальність” у науково-фантастичних романах [Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне “реальность / ирреальность” в научно-фантастических романах] (Українською / На укр. яз.)

його утопічному романі. У романі «Ральф 124С 41+» Хьюго Гернсбека було передбачено сонячну енергію, а звідси – телевізори, магнітофони, фільми зі звуковими доріжками і космічні подорожі. Герберт Уеллс у романі «Звільнений світ» передбачив атомну бомбу. Хоча атомна бомба у Всесвіті Уеллса була урановою ручною гранатою, але на відміну від звичайної бомби наука, що стоїть за цією ідеєю, спізнювалася ще приблизно на три десятиліття. Олдос Хакслі у книзі «Чудовий новий світ» у 1931 році передбачав пігулки, що підвищують настрій, і репродуктивні технології, а також проблеми перенаселення. Джордж Оруелл у романі-дистопії «1984» передбачив «Великого брата», масове спостереження та поліцейські вертольоти. Рей Бредбері у «451 градус за Фаренгейтом» передбачив навушки. Його світ антиутопії передбачав телевізори з плоским екраном, а також «черепашки» і «наперсток», які були портативними аудіопристроями. «Чужинець у чужій країні» Роберта Хайнлайна передбачив водне ліжко. На додаток до обговорення футуристичних тем, таких як міжгалактична політика, «Чужинець у чужій країні» також передбачив водяні ліжка за десять років до того, як вони були винайдені. «Космічна одісея» Артура К. Кларка (2001 р.) передбачила планшети. Найточнішим прогнозом були електронні газети або «блокноти», які люди читали і по опису вони дуже схожі на сучасні планшети. «Кіборг» Мартіна Кайдін передбачив першу біонічну кінцівку. У книзі описано першу біонічну пересадку ніг, випереджаючи реальність на 41 рік. Вільям Гібсон у романі «Нейромант» передбачив кіберпростір і комп'ютерних хакерів.

Всі перелічені науково-фантастичні «вгадки» згодом стали реаліями. Світ художнього тексту вказаних романів, як і картина світу в цілому, є соціально, історично та культурно обумовленим, а письменник є виразником інтересів більш прогресивної частини людства.

Передусім звернемо увагу на специфічне значення вірогідності у науково-фантастичних романах, в яких дії належать до майбутнього простору. Майбутнє – це сфера можливого, передбачуваного, планованого, бажаного тощо, яке, як сподівається мовець, може відбутися або не відбутися.

Короткі відомості про роман «Простір» та прагматична реалізація значень вірогідності. Події відбувається у майбутньому, двісті років потому, як людство колонізувало Сонячну систему. Детектив Джо Міллер, котрий народився в поселеннях Поясу астероїдів зі столицею на Церері, отримує завдання розшукати зниклу молоду жінку, доньку впливового політика, Джулі

Андромеду Мао. Незабаром стає очевидно, що зникла жінка є частиною великої змови, що загрожує всьому людству.

Візьмемо для прикладу речення із цього роману і розглянемо його прагматичну скерованість: *But get this, the ship must have installed one of the fusion drives that were stolen from the Bush shipyards* [16, с. 39]. Прагматика вірогідності виражена у *‘the ship must have installed’*, де *‘must’* виражає логічну необхідність дії, засновану на спостереженні мовця і таку, що може бути підтверджена в ході логічних розмірковувань. Це модальне дієслово виступає у своїй первинній функції і має значення можливості та вимушеності; у вторинній функції *‘must’* входить до складу директивної модальності, що складає домінанту поля дійсності. Модальне дієслово *must* з неперфектною формою інфінітива може виражати необхідність чи обов’язок, наполегливу пораду, припущення в теперішньому часі, як це видно із прикладів: (1) *Yes, I will meet Otto Jansch in Bruges to hand over the illuminated manuscripts in person, but you must broker all the arrangements* [16, с. 32]. (2) *Then I must speak with the board of governors, or the owner* [16, с. 83].

Модальні дієслова перетворюють значення дійсного факту у значення сумнівності, навіть ірреальності дії, що зменшує категоричність висловлювання. Напр.: *The battle between Earth and Mars might devastate Ganymede Station – Битва між Землею і Марсом може знищити станцію Ганімед* [16, с. 47]. У цьому висловлюванні мовець робить припущення щодо ймовірності наслідків ворожнечі між двома планетами за допомогою модального дієслова *might*.

У контексті *must+Perfect Infinitive* модальне дієслово виражає припущення у минулому. Напр.: (1) *It must have been a difficult time for Tycho Station* [16, с. 193]. (2) *He called you when he was in pain, so you must have been a meaningful person in his life* [16, с. 121]. (3) *They must have bought the stuff somewhere else because they never came into town to shop’, said David Auhagen* [16, с. 66].

Отже, модальне дієслово *‘must’* може виражати оцінку мовцем вірогідності зв’язку між предметом і ознакою, тобто епістемічну модальність.

Короткі відомості про роман «Хибна сліпота» та прагматична реалізація значень вірогідності. 2082 рік. Мешканці планета Земля хочуть встановити контакт з прибульцями. Суть контакту полягає не у виявленні їхнього способу життя, а розуміння мислення. У романі «Хибна сліпота»

робиться спроба розкрити складну нейробіологію людини, а саме роль і місце свідомості у житті людини.

Розглянемо це на прикладі: *All these misfortunes the Moriori **might have endured**, however, were it not for reports arriving in New Zealand depicting the Chathams as a veritable Canaan of eel-stuffed lagoons, shellfish-carpeted coves & inhabitants who understand neither combat nor weapons* [17, с. 129]. Даний приклад є зразком вираження припущення можливості у минулому часі і засвідчує той факт, що люди були не готові до того, що інопланетний розум зовсім не такий, яким його уявляли фанати позаземних цивілізацій.

Зазвичай, модальна форма *might* вказує на минулий час дії, вираженої дієсловом, що стоїть після *might*. У вищеподаному реченні *might* надає змісту вищий рівень гіпотетичності у порівнянні з *may*. Крім того, форма *might* вживається у контексті, де дія відбувається у минулому часі у непрякій мові чи думці, тобто у відповідності з правилами узгодження часів: *I thought southeast **might** be instructive* [17, с. 233].

Розглянемо інші приклади: (1) *She **might** want to talk to me before that* [17, с. 134]. (2) *At first I thought it **might** be nutritional – something to do with blood sugar or her thyroid* [17, с. 191].

Форма *might* спостерігається і у прямій мові для вираження припущення можливості: (1) *I said, 'You **might** have radiator damage, something that's not obvious'* [17, с. 134]. (2) *'...So you **might** be asking yourself, why two cassette players?'* [17, с. 174].

Безперечно, форма *might* вживається для вираження теперішнього чи майбутнього часу: (1) *'Anything else you can tell us about the family that **might** relate to the shooting?'* [17, с. 155]. (2) *'Do you need the phone number as well, Doctor?'* *'That **might** be helpful'* [17, с. 290].

У поєднанні (*might* + *Perfect Infinitive*) простежується дія, що не була виконана у минулому, але за певних умов могла б чи мала бути виконаною. Часто у змісті такого типу речень виявляється докір чи жаль з приводу того, що дія не виконана. Напр.: (1) *Meaning she **might have gotten** a lot of social punishment for it – nasty comments or worse* [17, с. 97]. (2) *In old Esme's worldview, that implies fornication, but since we know Holly was a virgin, the two of them **might actually have just talked*** [17, с. 149]. (3) *'...She **might** very well **have turned out** truly retarded'* [17, с. 189]. (4) *He **might have been discussing** the loss of a cleaning woman* [17, с. 201].

Форма *might* використовується у зворотах *may/might as well* та *might just as well* + *Infinitive*. Зворот *may/might as well* в сполученні з інфінітивом є емфатичними виразами наміру чи рекомендації, зверненої до іншої особи. Це видно з нижче поданого прикладу: *I figured I might as well get something back for my tax dollars* [17, с. 191].

Зворот *might just as well* + *Infinitive* означає *it would be equally good to...*, тобто виражає альтернативне припущення: *Unless she had plenty of practice, she might just as well have brought a cannon to shoot mice* [17, с. 44].

Як видно із прикладів, модальна оцінка зв'язку об'єкта і ознаки як існуючого в дійсності чи потенційно можливого необхідного чи бажаного відбувається одночасно із втіленням його у визначений часовий простір теперішнього, минулого чи майбутнього. Модальне дієслово *may* виражає фактичну можливість (*factual possibility*), тобто вірогідність реалізації зв'язку між об'єктом і ознакою.

Модальне дієслово *can* виражає теоретичну можливість, тобто вірогідність здійснення зв'язку між об'єктом і ознакою, через якості самого об'єкта. Дане значення є внутрішньою чи динамічною модальністю. Висловлювання з *can* виражають загальну вірогідність здійснення зв'язку між об'єктом і ознакою висловлювання; висловлювання з *may* звучать конкретніше і відносяться до певної одиничної ситуації.

Епістемічні модальні дієслова *can* і *may* різнять можливість сполучуваності з інфінітивами різного виду: *Active Continuous*, *Active Perfect*, *Passive Continuous*, *Passive Perfect*, що не є характерним для інших значень даних модальних дієслів, наприклад, значенням вирішення чи об'єктивної можливості.

Форми модальних дієслів *could* і *might* вживаються для вираження гіпотетичності висловлювання як форми умовного способу при нереальній умові. У контексті теперішнього часу форми виражають менший ступінь впевненості мовця у вірогідності зв'язку об'єкта і ознаки. Негативні форми *can* і *may* виражають різні значення, перша виражає негативну вірогідність події, друга – вірогідність негативної події. Іншими словами, у випадку *may not* заперечується модальне значення вірогідності, у випадку *can not* – подія, відносно якої висловлюється припущення.

У сполученні з перфектним інфінітивом модальні дієслова *can* і *may* виражають припущення про вірогідність зв'язку об'єкта і ознаки в минулому,

© Христич Н. С. [Христич Н. С.], forkaff@ukr.net

Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині “реальність / ірреальність” у науково-фантастичних романах [Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне “реальность / ирреальность” в научно-фантастических романах] (Українською / На укр. яз.)

тобто оцінює ступінь вірогідності/невірогідності подій, які передують моменту висловлювання. У даному вживанні значно частіше використовується *may*.

Епістемічне модальне значення вірогідності є основним значенням модального дієслова *may*, тоді як для *can* воно є вторинним. Значне поширення дані дієслова мають в науково-фантастичному стилі.

Прагматичні ознаки розташовуються у площині діяльнісно-комунікативного аспекту мовленнєвих актів із урахуванням комунікативної і прагматичної мети, комунікативних стратегій і тактик мовців у форматі мовленнєвих жанрів, в яких категорія припущення щодо майбутнього виражена з різним ступенем вірогідності.

З іншого боку, у розглянутих нами прикладах, модальність виступає не лише як граматично виражене відношення мовця до дійсності, тобто його відношення до змісту сказаного, до обстановки і форми мовлення, а й засобом вираження ступеня вірогідності.

Слід зауважити, що прагматика науково-фантастичного роману нерозривно пов'язана з дискурсом і з усіма іншими його аспектами, категоріями і типами інформації, серед яких слід виділити змістовно-підтекстову інформацію, яка утворюється на стику змістовно-фактичної та особистої рецепції читача. Це – прихована інформація, яку отримує реципієнт завдяки здатності одиниць мови породжувати асоціативні значення і у кожного читача вона індивідуальна.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Дослідивши прагматичну реалізацію категорії вірогідності у площині «реальність / ірреальність», ми переконалися в існуванні їх діалектичного зв'язку. Категорія вірогідності є категорією логіки, яка з'єднує мовний матеріал та людське мислення, і виступає поняттєвою категорією, котра народжується свідомістю людини у процесі пізнання нею об'єктивного світу і постійно розвивається разом із розвитком науково-технічного прогресу.

Детальне вивчення мовних особливостей фантастики у цілому є також перспективним, адже світ постійно змінюється й ірреальне з часом стає реальним, а вірогідність підтверджується фактами. Проведене дослідження слід продовжувати у сфері теорії мовної модальності, мовних аспектів істинності та вірогідності, при прочитанні науково-фантастичних творів, таких як, наприклад, “Спін” Чарльза Роберта Вілсона, “Анафем” Ніла Стівенсона, “Марсіанин” Енді Уїра, “Розпізнавання образів” Вільяма Гібсона та багатьох

інших.

Література:

1. Березенко, В. М. «Вірогідність як параметр констативного висловлювання та засоби її вираження у сучасній англійській мові.» Автореф. дис. канд. філол. наук. (Київ, 2003).
2. Ігіна, З. О. «Модальні слова у персонажному мовленні: семантичний та прагматичний аспекти (на матеріалі прози англійського й американського модернізму).» Автореф. дис. канд. філол. наук (Київ, 2009).
3. Косенко, А. Ф. «Суб'єктивний поділ об'єктивної дійсності: концепти, класи, категорії.» *Наукові записки* 19 (2011): 48–55.
4. Кулешова, Л. М. «Особливості прояву модальності істинності у науково-гуманітарних текстах.» *Актуальні проблеми менталінгвістики* (2003): 113–115.
5. Кушнірик, А. В. «Модальні частки в сучасній англійській мові (сполучуваність, парадигматика та вживання).» Автореф. дис. канд. філол. наук (Львів, 2001).
6. Мельничук, В. І. «Модальність вірогідності у художньому дискурсі.» *Матеріали Всеукраїнс. наук.-практ. конф.* (Херсон, 2011): 85–89.
7. Скибицька, Н. В. «Епістемічна модальність в англійській мові (діахронний аспект).» Автореф. дис. канд. філол. наук (Київ, 2004).
8. Смушинська, І. В. «Суб'єктивна модальність структурно-синтаксичного рівня художнього тексту.» *Іноземна філологія* 112 (2001): 166–173.
9. Сорошук, Ю. В. «Категорія модальності в сучасному англійському авторському дискурсі (на матеріалі творів Дена Брауна та Ніколоаса Спаркса).» *Актуальні проблеми філології* (2016): 90–92.
10. Христич, Н. С. «Модальні засоби вираження вірогідності в англійських детективних романах.» *Матеріали Всеукраїнс. наук.-практ. конф.* (2011): 115–119.
11. Browning, W. G. *Toward a Set of Standards for Antiutopian Fiction* 10 (1970): 18–32.
12. Lakoff, R. «The Pragmatics of Modality.» *Papers from the 8th Regional Meeting* (Chicago, 1992): 240.
13. Leech, G. N. *Explorations in Semantics and Pragmatics* 8 (Amsterdam, 1994): 115.
14. Miller, D. M. «The Fantasy Tradition in American Literature: From Irving to Le Gain.» *Modern Fiction Studies* 28 (2012): 321–322.
15. Newman, J. «Remarks on Modality and Conversational Information.» *Theoretical Linguistics* 33 (1996): 281–286.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

16. James S. *The Expanse*. New York : Scribner (2015): 355.
17. Watts P. *Blindsight*. New York : Scribner (2005): 295.

References:

1. Berezenko, V. M. «Virohidnist' yak parametr konstatyvnoho vyslovlyuvannya ta zasoby yiyi vyrazhennya u suchasnyy angliiskii movi [=Probability as a parameter of ascertaining expression and means of its expression in modern English].» Avtoref. dis. kand. filol. nauk, Kyiv, 2003 (In

© Христич Н. С. [Христич Н. С., forkaff@ukr.net

Прагматична реалізація категорії вірогідності у площині “реальність / ірреальність” у науково-фантастичних романах [Прагматическая реализация категории вероятности в диапазоне “реальность / ирреальность” в научно-фантастических романах] (Українською / На укр. яз.)

Ukr.).

2. Ihina, Z. O. «Modalni slova u personazhnomu movlenni: semantychnyi ta pragmatychnyi aspekty (na materialy prozy angliiskoho ta amerykanskooho modernizmu) [= Modal words in personal speech: semantic and pragmatic aspects (based on prose of English and American modernism)].» Avtoref. dis. kand. filol. nauk (Kyiv, 2009) (In Ukr.).

3. Kosenko, A. F. «Subyektivnyi podil obyektivnoi diisnosti. [Subjective division of objective reality: concepts, classes, categories]». *Naukovi zapysky* 19 (2011): 48–56 (In Ukr.).

4. Kuleshova, L. M. «Osoblyvosti proyavu modalnosti istynnosti u naukovu-humanitarnyh tekstah [=Features of the manifestation of the modality of truth in scientific and humanitarian texts].» *Aktualni problemy mentalingvisyky* (2003): 113–115 (In Ukr.).

5. Kushniryk, A. V. «Modalni chastky u suchasni angliiskii movi (spoluchuvaniist', paradygmatyka ta vzhlyvannya) [=Modal particles in modern English (compatibility, paradigm and usage)].» Avtoref. dis. kand. filol. nauk (Lviv, 2001) (In Ukr.).

6. Melnychuk, V. I. «Modalnist' virohidnosti u hudozhnyomy diskursi [=The modality of probability in artistic discourse].» *Materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.* (Kherson, 2011): 85–89 (In Ukr.).

7. Skybytska, N. V. «Epistemichna modalnist' v angliiskii movi (diahronnyi aspekt) [=Epistemic modality in English (diachronic aspect)].» Avtoref. dis. kand. filol. nauk. Kyiv, 2004 (In Ukr.).

8. Smytchynska, I. V. «Subyektivna modalnist' strukturno-syntaktychnoho rivnya hudozhnoho tekstu [=Subjective modality of the structural-syntactic level of an artistic text].» *Inozemna filolohiya* 112 (2001): 166–173 (In Ukr.).

9. Sorotchyk, Yu. V. «Kategoriya modalnist' v suchasnomu avtorskomu diskursi (na materialy tvoriv Dan Brown ta Nicholas Sparks) [=The category of modality in modern English authorial discourse (based on the works of Dan Brown and Nicholas Sparks)].» *Aktualni problemy filolohii* (2016): 90–92 (In Ukr.).

10. Khrystych, N. S. «Modalni zasoby vyrazhennya virohidnosti v angliiskyh detektyvnyh romanah [=Modal means of expressing probability in English detective novels].» *Materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.* (2011): 115–119 (In Ukr.).

11. Browning, W. G. *Toward a Set of Standards for Antiutopian Fiction*. 10 (1970): 18–32 (In Eng.).

12. Lakoff, R. The Pragmatics of Modality. *Papers from the 8th Regional Meeting* (Chicago, 1992): 240 (In Eng.).

13. Leech, G. N. *Explorations in Semantics and Pragmatics*. 8. (Amsterdam, 1994): 115 (In Eng.).

14. Miller, D. M. «The Fantasy Tradition in American Literature: From Irving to Le Gain.» *Modern Fiction Studies* 28 (2012): 321–322 (In Eng.).

15. Newman, J. «Remarks on Modality and Conversational Information.» *Theoretical Linguistics*, 33 (1996): 281–286 (In Eng.).

16. James, S. *The Expanse* (New York, Scribner, 2015): 355 (In Eng.).

17. Watts, P. *Blindsight* (New York, Scribner, 2005): 295 (In Eng.).

© Khrystych N. S. [Hrystych N. S.], forkaff@ukr.net

Pragmatic Realization of Probability Category in the Range of “Reality / Irreality” in Science-Fiction Novels
[Pragmatychna realizaciya kategorii virogidnosti u ploshhyni “real'nist' / irreal'nist'” u naukovu-fantastychnyh romanah] (in Ukrainian)